

Кавецький Віктор Євгенович, доцент, в.о. завідувача кафедри педагогіки і психології та інклюзивної освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, кандидат педагогічних наук.

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ НА СПЕЦІАЛЬНОСТІ ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ

Оскільки ІТ-галузь є найдинамічнішим сегментом економіки, успішний розвиток України в умовах глобалізації суспільства не можливий без належної підготовки відповідних висококваліфікованих фахівців, які забезпечать конкурентоспроможність країни на світових ринках. Важливо створити сприятливі умови для свідомого вибору професії в ІТ-сфері оптантами, які мають відповідні здібності. Проблема підготовки молоді до професійного самовизначення особистості присвячені праці Г. Костюка, В. Моляко, Є. Клімова, М.Пряжнікова, М. Тименка, Б.Федоришина, С.Чистякової, М. Янцура та ін. В.Осадчий визначив педагогічні засади профконсультування засобами Інтернет. Е. Зеер, А.Павлова, Н. Садовнікова дослідили особливості формування професіознавчої компетентності оптантів, О.Джура окреслив роль освіти в системі факторів вибору фаху учнями, Жалдак М.І., Морзе Н.В., Кузьмінська О.Г. опрацювали основи організації профільного навчання інформатики в ЗОШ, В.Рибалко розглянула специфіку розвитку профорієнтаційної діяльності в умовах сучасного ринку праці, Н.Гончарова розробила структурно – функціональну систему взаємозв'язку умов профорієнтації, розвитку психологічних особливостей і навчальних досягнень старших підлітків тощо. Водночас недослідженим залишається питання соціально-професійних позицій учнів стосовно опанування професій ІТ-сфери. Тож метою роботи є дослідження ставлення школярів до спеціальностей ІТ напрям.

Акронім STEM вживається для позначення популярного напрямку в освіті, що охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering) та математику (Mathematics). Це напрям в освіті, при якому в навчальних програмах посилюється природничонауковий компонент + інноваційні технології [2]. Навчання за STEM-освітою передбачає формування в

учнів компетентностей, що, насамперед, необхідні при здійсненні професійної діяльності за ІТ-спеціальностями. З розвитком технологій нові напрями для роботи в ІТ з'являються постійно, проте базові напрями та первинні професії, якими можна зайнятися в ІТ після вишу вже досить чітко структуровані. Це інженер з розробки (програміст), інженер з якості (тестувальник), фахівець з впровадження ІТ, та системний адміністратор [1]. Для проведення ефективної профорієнтаційної роботи з молоддю, схильною до даних спеціальностей необхідно дослідити динаміку формування професійних інтересів опитантів до спеціальностей ІТ-галузі. З цією метою були проведені дослідження соціально-професійних орієнтирів школярів 5, 7, 9 та 11 класів Тернопільської області, що дозволило проаналізувати налаштування учнів на опанування ІТ-спеціальностей у віковому розрізі. Усього дослідженням було охоплено 1983 учні.

Насамперед, розглянемо динаміку розвитку уявлень школярів про престижність професій даної галузі. Зафіксовано чітку тенденцію до зростання престижності ІТ-спеціальності з точки зору опитантів із зростанням віку останніх. Так, якщо серед п'ятикласників 3,2% опитаних віднесли дані професії до шанованих у суспільстві (найчастіше учні 5 класів ІТ-спеціальності позначають поняттям «комп'ютерщик»), то серед учнів 7 класів таких вже 7,1%, серед учнів 9 класів – 16% а серед випускників шкіл – 19,5%. Фактично не зафіксовано відмінностей у відповідях на питання щодо престижності ІТ-спеціальностей відповідно до місця проживання учнів: лише міські дев'ятикласники в 1,8 рази частіше згадують даний напрям професійної діяльності серед престижних. Природно, що висока оцінка опитантами престижності професій ІТ-галузі зумовила великий відсоток серед них тих, хто бажає опанувати фах програміста, системного адміністратора та ін. Серед учнів 5 класів таких 3,2%, серед учнів 7 класу – 9%, серед учнів 9 класу – 7,4%, серед учнів 11 класу – 6,5%. Зафіксовано цікаву тенденцію: якщо серед молодших підлітків (учнів 5 і 7 класів) відсоток обраних професій ІТ-галузі навіть більший, за кількість тих, хто визнає їхню престижність, то не всі старшокласники, які високо оцінюють престижність ІТ-спеціальностей прагнуть їх опанувати в майбутньому. Ймовірно, це пов'язано з тим, що з віком опитанти більше починають розуміти складнощі діяльності в ІТ-галузі, вони більш

об'єктивно можуть зіставити свої професійні інтереси, можливості з вимогами фаху, а також старшокласники краще поінформовані про світ професій і палітра професійних виборів у них різноманітніша.

До основних мотивів вибору професій ІТ-галузі належать ті, що відповідають формулі вибору фаху: хочу (наявність професійних інтересів) – можу (наявність професійно важливих якостей) – треба (затребуваність вибраного фаху) а також висока матеріальна винагорода за працю і можливість отримати інтелектуальне задоволення під час здійснення професійної діяльності.

Підсумовуючи, слід зазначити, що професії ІТ-галузі мають високий рейтинг престижності вже серед учнів 5 класу і з віком оптантів він значно зростає. Високий рейтинг престижності зумовлює наявність великої кількості бажаючих опанувати відповідні спеціальності. Водночас доцільно в загальноосвітніх школах проводити ґрунтовні психодіагностичні обстеження з метою визначення рівня стійкості професійних інтересів і намірів учнів, а також виявлення рівня відповідності здібностей оптантів вимогам спеціальностей ІТ-галузі. Результати обстежень слід використовувати не в контексті постановки жорсткого діагнозу «придатний – не придатний» а з метою привернути увагу школярів до питань, пов'язаних з вибором ними професійного шляху, стимулювати їх до розвитку необхідних професійно значущих якостей, зокрема, критичного та креативного мислення, на що, власне, і спрямовує свої зусилля STEM-освіта. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються в дослідженні можливостей удосконалення форм і методів професійної орієнтації талановитих учнів на спеціальності ІТ-галузі.

Список використаних джерел

1. Коротко про ІТ спеціальності. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.chooseit.org.ua/info>
2. STEM-освіта [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>